

TUOMIOISTUIMET TULEVAISUUDESSA

Kaksi ja puoli vuotta istunut tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitea luovutti mietintönsä 16.12.2003 (Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintö. Komiteamietintö 2003:3). Hovioikeuden presidentti *Markku Arposen* johtama komitea esittää visionsa siitä millainen tuomioistuinlaitoksen tulisi olla 10-15 vuoden kuluttua. Kehitettävää ei ole ilmennyt pelkästään tuomioistuinten sisältä. Myös tuomioistuinhallintoa esitetään uudistettavaksi, samoin asianajoa tuomioistuimissa. Ehkä keskeisin ajatus mietinnössä on *koulutuksen ja ammattitaidon* korostaminen. Laadukas tuomioistuintyö edellyttää erikoistumista ja avointa rekrytointia sekä ammattimaista johtamista.

Komitean mielestä oikeudenkäyntimenettelyjen kehittämisessä on kiinnitettävä perinteisten prosessin laatuvaatimusten – varmuuden, joutuisuuden ja taloudellisuuden – rinnalla nykyistä enemmän huomiota siihen, että tuomioistuimissa asioivat kokisivat oikeudenkäyntimenettelyt oikeudenmukaisina. *Menettelyn koetun oikeudenmukaisuuden* kannalta keskeisiä elementtejä ovat asianosaisten osallistumismahdollisuudet ja heidän kohtelunsa oikeudenkäynnissä, menettelyn vuorovaikutuksellisuus, tuomareiden puolueettomuus ja ammatti-etiikka sekä tuomion ymmärrettävä perusteleminen.

Tuomareiden osattava perustella ratkaisunsa

Mietinnössä perustelujen laadun kehittäminen ja parantaminen ovat tuomioistuinlaitoksen kehittämisen keskeisiä painopistealueita. Koska lainsäädännön keinot perustelujen paranta-

miseksi ovat verraten vähäiset, siihen on pyrittävä koulutuksella, jossa korostetaan myös tuomarin vastuuta ja ammattietiikkaa. Tuomareita nimitettäessä olisi myös syytä selvittää hakijoiden kyvykkyyttä ratkaisun perustelemisessa ja kirjallisessa ilmaisussa nykyistä systemaattisemmin. Tällainen menettely pakottaisi tuomareita ja tuomariksi aikovia panostamaan perustelujen laatuun ja kirjallisen ilmaisunsa kehittämiseen.

Mietinnön mukaan tarvitaan *erikoistuneita tuomareita*, koska tuomioistuinten tehtävät monipuolistuvat, mikä edellyttää laajojen tietomäärien hallintaa. Erikoistumisesta huolimatta tuomareilla täytyisi olla kuitenkin yleiskuva koko oikeusjärjestyksestä. Tätä voidaan edistää esimerkiksi tehtäväkierrolla. Myös erikoistuomareiden virkojen perustamista ja tuomioistuinten yhteistoimintaa on komitean mukaan harkittava. Pitkällekin viety erikoistuminen voi olla tarpeen jonkin asiaryhmän erityispiirteiden vuoksi.

”Yhteiskunnan
monimutkaistuminen ja
oikeudellistuminen vaativat
tuomareilta yhä parempaa
ammattitaitoa.”

On katsottu, että yhteiskunnan monimutkaistuminen ja oikeudellistuminen vaativat tuomareilta yhä parempaa ammattitaitoa. Komitean mukaan tuomioistuinten asiantuntemusta ja

menettelyä pitäisi kehittää niin, että tuomioistuinten kokoonpanoissa ei tarvittaisi ainakaan nykyistä laajemmin asiantuntijajäseniä. Asiantuntemukseen perustuvaa tietoa hankittaisiin kuulemalla asiantuntevia todistajia ja asiantuntijoita.

Tuomioistuinten nopeasti muuttuva toimintaympäristö ja tuomioistuinten toiminnalta edellytetty aikaisempaa parempi laatu ja tehokkuus asettavat tuomioistuinten johtamiselle uudellaisia ja aikaisempaa korkeampia vaatimuksia. Koska *johtaminen* vaikuttaa entistä enemmän toiminnan onnistumiseen, sen on oltava ammattimaista. Komitea esittää selvitystyön käynnistämistä siitä, tulisiko päällikkötuomarin tehtävä samoin kuin muutkin tuomioistuinten vakinaiset esimiestehtävät muuttua määräaikaisiksi.

Prosessia kehitettävä

Kehittämiskomitean mukaan keskeinen keino oikeusturvan parantamiseksi on kärjäoikeuksien *kokoonpanojen vahvistaminen* ammattituomareilla vaikeissa, laajoissa ja monimutkaisissa riita- ja rikosasioissa. Komitean mukaan lautamiesjärjestelmä on silti syytä säilyttää. Lautamiesten käyttöalaa kärjäoikeuksissa tulisi kuitenkin rikosasioissa supistaa nykyisestä. Tavoitteena tulisi olla, että lautamiehet osallistuvat törkeiden rikosten käsittelyyn, joista voi seuraamuksena olla tuntuva vankeusrangaistus.

Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden menettelyä ehdotetaan kehitettäväksi ottamalla siellä käyttöön *lyhyet suulliset käsittelyt* oikeuskysymyksestä keskustelua varten (ns. prejudikaatin pledeeraus). Lisäksi ehdotetaan harkittavaksi ryhmäkanteen käyttöön ottaminen massajuttujen käsittelemiseksi.

Komitean mukaan riita-asioden oikeudenkäyntikynnyksen alentamiseksi tulisi kiireellisesti ottaa käyttöön vähäisissä riita-asioissa oikeudenkäyntikulutaulukko tai *oikeudenkäyntikulukatto*, jossa määriteltäisiin oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle tuomittavien oikeudenkäyntikulujen enimmäismäärä. Selkeä yläraja tuomittavien kulujen määrälle lisäisi oikeusvarmuutta ja oikeudenkäyntiin ryhtyvä voisi paremmin arvioida, millainen kuluriski hä-

nelle syntyy.

Komitea katsoo, että oikeudenkäynnin joutuisuuden turvaamiseksi ja sen edelleen kehittämiseksi tulisi ryhtyä erityisesti seuraaviin toimenpiteisiin:

- a) Tuomioistuinten resurssijakoa on kehitettävä nykyistä joustavammaksi. On selvitettävä mahdollisuus laajentaa kärjätuomareiden toimivalta kärjäoikeuden tuomiopiiriä laajemmaksi. Tuomarityövoimaa voitaisiin siten esimerkiksi ruuhkatilanteissa joustavasti kohdentaa siihen kärjäoikeuteen, joissa sitä eniten tarvitaan. Lisäksi tulisi selvittää mahdollisuus siirtää ruuhkatilanteissa vireille tulleita asioita ruuhkaantuneesta tuomioistuimesta paremmissa työtilanteissa olevaan tuomioistuimeen. Hovioikeuspiirin ruotsinkieliset tuomarit sihteerineen olisivat käytettävissä myös naapurikärjäoikeuksissa.
- b) Käsittelyn aikatauluttamiseen ja asian käsittelyvaiheista ilmoittamiseen velvoittavat säännökset – jotka koskevat jo riita-asioita – tulee ulottaa koskemaan kaikkia tuomioistuimia ja kaikentyyppisiä asioita.
- c) Asianosaisten oikeussuojakeinoja asian viipymistä vastaan tulee parantaa.

Komitean mukaan hallintopäätöksen tehneen viranomaisen asemaa hallintoprosessissa olisi selkeytettävä ja viranomaisen valitusoikeutta laajennettava. Hallintolainkäytössä ei kuitenkaan olisi tarvetta siirtyä yleiseen kaksiasiansaissausteeseen. Suullisia käsittelyjä tulisi järjestää hallinto-oikeuksissa merkittävästi nykyistä useammin.

Komitea ei nähnyt aihetta arvioida vastikään uudistetun syyttäjälaitoksen mahdollisia kehitystarpeita. Komitea esittää kuitenkin syyttäjien ja poliisin välisen yhteistyön tehostamista. Nykyistä rikosprosessia ja sen pääkäsittelyn turvaamista edesauttaisi, jos syyttäjät saisivat hoitaakseen osan nykyisistä tutkinnanjohtajien tehtävistä. Syyttäjät voisivat esimerkiksi päättää laajoissa ja vaikeissa jutuissa tutkinnan lopettamisesta, tutkinnan laajuudesta, vangitsemisvaatimuksista ja muiden tuomioistuinten myötävaikutusta edellyttävien pakkokeinojen

hakemisesta ja ajamisesta tuomioistuimessa. Myös loppulausuntomenettelyä rikosasioissa tulisi kehittää nykyistä paremmin pääkäsitteilyä palvelemaan suuntaan.

Konfliktinratkaisun vaihtoehdot

Komitean mietinnössä on käsitelty laajasti erilaisia konfliktinratkaisun vaihtoehtoja tuomioistuimissa ja niiden ulkopuolella. Komitea on lähtenyt siitä, että tuomioistuimille vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenettelyiden – kuten sovittelu – käyttöala laajenee tulevaisuudessa. Mietinnön mukaan käytössä olevia *neuvontapalveluja* on vahvistettava ja niiden asema on turvattava. Myös erilaisten suosituksia antavien lautakuntien, kuten kuluttajavalituslautakunnan toimintaedellytykset on turvattava, koska niillä on tärkeä rooli oikeuden saatavuuden edistämisessä.

Komitea on suhtautunut myönteisesti *rikosasioiden* sovitteluun. Rikossovittelusta tulisi säätää lailla, jotta voitaisiin turvata sen tasapuolinen saatavuus koko maassa. Sen sijaan syytteen sopimismenettelyyn (*plea bargaining*) komitea suhtautuu kielteisesti ja katsoo, ettei se istu suomalaisen järjestelmään.

Riita-asioiden osalta on korostettu asianajajien ja muiden oikeudenkäyntiavustajien velvollisuutta selvittää sovintomahdollisuutta ennen asian vireillepanoa tuomioistuimissa. Mietinnön mukaan käräjäoikeuksien käytössä olevaa tuomioistuinsovittelua on edelleen kehitettävä. Komitea on suhtautunut myönteisesti myös uuteen ehdotettuun tuomioistuinsovitte- luun, mutta komiteassa on ollut erilaisia näkemyksiä siitä, voisiko tuomioistuinsovitte- lun aloittaa pelkällä hakemuksella ilman, että asiaa on kanteella saatettu vireille. Tanskalaisen tuomioehdotuksen käyttöönottoa Suomessa ei ole nähty tarpeelliseksi.

On katsottu, että *kiinteistöjen kirjaamisasi- at* tulisi siirtää pois käräjäoikeuksista. Komitean enemmistön mukaan myös *riidatonta saatavaa koskevat asiat* tulisi siirtää ulosottolaitoksen tehtäväksi. Komitea pitää tavoiteltavana, että käräjäoikeudet, kuten muutkin tuomioistuimet, keskittyisivät perustehtäväänsä eli oikeusriitojen ja konfliktien ratkaisemiseen. Kun

tulevaisuudessa uutta aineellista lainsäädäntöä laadittaessa joudutaan mahdollisesti harkitsemaan uusille asiaryhmille käsittelypaikkaa, lähtökohtana tulisi olla, että käräjäoikeuksien käsiteltäviksi annetaan vain sellaiset asiat, jotka kuuluvat niiden perustehtäviin tuomiovallan käyttäjänä.

Oikeudenkäyntiasiamiehille tiukemmat kriteerit

Komitean mukaan oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten kelpoisuusvaatimuksia olisi tiukennettava. Tavoitteena on, että toisen asiaa voisi ajaa tuomioistuimessa vain ammatillisesti pätevä ja ammattieettisesti moitteeton oikeudenkäyntiavustaja tai -asiamies, jonka toiminta on itsenäisen ja riippumattoman valvonta- tai kurinpitoelimen kontrollin alaisista.

Kelpoisuusvaatimusten kiristämisen lisäksi oikeudenkäyntiavustajan ja -asiamiehen tehtävä tulisi säätää luvanvaraiseksi ja saattaa samalla kaikki oikeudenkäyntiavustajat ja -asiamiehet samankaltaisten ammattieettisten sääntöjen piiriin. Yksi vaihtoehto asian toteuttamiseksi olisi *asianajajamonopoli*. Erikseen olisi ratkaistava kysymys siitä, miten lupajärjestelmä soveltuisi hallintotuomioistuimiin.

Lupa tulisi myöntää vasta riittävän pitkän työkokemuksen ja erityisen oikeudenkäyntiavustaja- ja asiamieskokeen suorittamisen perusteella. Kokeella tulisi erityisesti selvittää henkilön valmiuksia hoitaa tuomioistuinasioita. Oikeudenkäyntiavustaja- ja asiamieskokeen suorittamisen lisäksi lupaan tulisi kytkeä velvollisuus osallistua säännöllisesti täydennyskoulutukseen ja velvollisuus vastuuvakuutuksen hankkimiseen, joiden noudattamista valvotaisiin. Erikseen tulisi harkita, olisiko järjestelmän toimivuuden kannalta edullista myöntää lupa vain määräajaksi, esimerkiksi viideksi vuodeksi kerrallaan. Komitea ei kannata erityiskriteerien luomista korkeimmista oikeuksista asi- oiville asiamiehille.

Esittelijäjärjestelmä lakkautettava

Yksi merkittävimmistä ehdotuksista komitean mietinnössä on nykyisenkaltaisesta esittelijäjärjestelmästä luopuminen. Esittelijäjärjestelmällä on pitkä historia. Tuomioistuinlaitoksen toimintaympäristön muutokset, prosessin läpinäkyvyyden vaatimukset ja tarve rekrytoida tuomareita myös tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta asettavat nykyisen järjestelmän tarkoituksen mukaisuuden kyseenalaiseksi.

**”Yksi merkittävimmistä
ehdotuksista komitean
mietinnössä on
nykyisenkaltaisesta
esittelijäjärjestelmästä
luopuminen.”**

Komitean mukaan esittelijäjärjestelmästä on aihetta luopua kaikissa tuomioistuimissa. Tilalle kehitettävien järjestelmien tulisi kuitenkin olla osaksi erilaisia korkeimmissa oikeuksissa ja muissa muutoksenhakutuomioistuimissa. Komitea ei rakenna yksityiskohtaista mallia uudesta järjestelmästä, mutta asettaa jatkokehittelylle suuntaviivoja ja tavoitteita. Muutokset eivät merkitsisi tuomioistuimen jäsenten työmäärän lisäämistä, vaan tehtävien ja vastuun uudenlaista järjestelyä.

Muutoksenhakutuomioistuimissa olisi tuomareiden lisäksi *avustavia lakimiehiä*. Tuomari vastaisi asian valmistelusta, prosessin johtamisesta ja päätösluonnoksen laatimisesta sekä kirjallisessa prosessissa asian selostamisesta kollegiolle. Avustavat lakimiehet avustaisivat häntä työskentelyn ja päätöksenteon eri vaiheissa, mutta he eivät osallistuisi tuomioistuimen päätöksentekoon samalla tavalla kuin nykyiset esittelijät. Osa avustavien lakimiesten viroista olisi vakinaisia ja osa määräaikaisia.

Nykyisin korkeimmissa oikeuksissa – kuten muissakin tuomioistuimissa, joissa on esittelijä – esittelijä valmistelee asian itsenäisesti, laatii

ratkaisuehdotuksen päätöksen tekeväälle tuomarikokoonpanolle ja esittelee asian. Uudessa järjestelmässä asian valmistelisi avustava lakimies ja hän laatisi myös ratkaisuluonnoksen, mutta tämä tapahtuisi asiasta vastaavan tuomarin ohjauksessa ja johdolla. Mainittu tuomari selostaisi asian muille päätöksentekoon osallistuville. Avustavalla lakimiehellä ei olisi enää muodollista asemaa päätöksenteossa, mutta hän voisi olla läsnä tuomarien neuvottelussa. Korkeimpien oikeuksien luonteen vuoksi avustavia lakimiehiä tulisi olla suhteessa enemmän kuin alemmissa oikeusasteissa. Avustavien lakimiesten virat olisivat määräaikaisia, ja asianomaiset tuomioistuimet rekrytoisivat niihin lahjakkaita ja eteviä lakimiehiä muista tuomioistuintuimista ja tuomioistuinlaitoksen ulkopuolelta.

Tuomareita rekrytoitava muualtakin kuin tuomioistuimista

Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mukaan on syytä pohtia, miten tuomareiden pätevyisyjärjestelmä vastaa tulevaisuuden tuomioistuinlaitoksen kouluttamistarpeisiin. Lakimiesuran alkuvaiheisiin sijoittuva, vain valituille henkilöille tarjottava kallis pätevyitysmiskoulutus saattaisi käytännössä jatkaa tuomarin uran sulkeutuneisuutta. Varhaisessa vaiheessa toteutetun koulutuksen ongelma on myös, että koulutuksen ja nimityksen välillä saattaa kulua niin pitkä aika, että koulutuksessa hankitut tiedot eivät enää nimitysvaiheessa ole ajantasaisia.

**”Keskeisenä tavoitteena on
pidettävä sitä, että
tuomareiksi nimitettävillä on
monipuolinen työkokemus ja
että tuomareita nimitetään
myös tuomioistuinlaitoksen
ulkopuolelta.”**

Tuomioistuineläitoksen kehittämisen yhtenä keskeisenä tavoitteena on komitean mukaan pidettävä sitä, että tuomareiksi nimitettävillä on monipuolinen työkokemus ja että tuomareita nimitetään myös tuomioistuineläitoksen ulkopuolelta. Tällöin on luonnollista, että nimitetyt saattavat tarvita lisäkoulutusta siirtyessään tuomioistuineläitoksen palvelukseen. Taustojen monipuolisuus vaikuttaa myönteisesti tuomarikunnan ammattitaitoon. Nimitäminen tuomioistuineläitoksen ulkopuolelta voi myös ehkäistä tuomioistuinten sulkeutuneisuutta ja parantaa luottamusta tuomioistuinta kohtaan.

Komitean mukaan näihin tavoitteisiin ei välttämättä päästä vain tuomarivalintalautakunnan toimintaa kehittämällä. Tämän vuoksi on katsottu, että lyhyellä aikavälillä saattaa olla tarpeen kiintiöidä osa avoimista tuomarin viroista vain tuomioistuinten ulkopuolisille lakimiehille (*kiintiömalli*).

Komitean mukaan tuomareiden moitteeton ja aseman mukainen toiminta on välttämätön edellytys sille, että tuomioistuineläitökseen kokonaisuutena voidaan luottaa. Mietinnössä on korostettu koulutusta, laatutyötä, johtamista ja monipuolista ansiovertailua nimityksissä pyritäessä aikaisempaa laadukkaampaan toimintaan. Myönteisten keinojen lisäksi tarvitaan myös vastuujärjestelmä. Tuomareiden vastuun toteuttamiseksi tulisi perustaa erityinen toimielin, *tuomareiden valvontalautakunta*. Valvontalautakunnalla tulisi olla käytettävissään seuraamusvaihtoehtoina mahdollisuus arvostella tuomarin toimintaa tai antaa hänelle varoitus. Lautakunta voisi myös antaa lausunnon siitä, mitä hyvä tuomaritapa edellyttää ilman että lausuntoon sisältyisi seuraamusta.

Käräjäoikeuksia ja hallinto-oikeuksia vahvistettava

Komitean mukaan käräjäoikeuksien määrää pitää vähentää ja *yksikkökoko* kasvattaa edelleen. Käräjäoikeudessa tuomareiden vähimmäismäärän tulisi olla kahdeksasta kymmeneen tuomaria. Toisaalta Suomi on maantieteellisesti niin laaja maa, että käräjäoikeuspalveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi ei voitane kaikissa maan osissa – esimerkiksi Pohjois-Suo-

nessa – muodostaa tuomarimäärältään tämän tavoitteen kokoisia käräjäoikeuksia. Käräjäoikeuksien määrä ja sijainti tarkentuu asian jatkovalmisteluissa, mutta komitea on arvioinut käräjäoikeuksien tarpeelliseksi määräksi tulevaisuudessa 30–40. Käräjätuomareiden toimivalta voitaisiin laajentaa kattamaan koko hovioikeuspiiri.

Painopiste yleisten tuomioistuinten lainkäytössä pitäisi komitean mukaan olla käräjäoikeuksissa. Tähän pääsemiseksi ja lainkäytön laadun takaamiseksi komitea on tehnyt useita tuomareiden osaamiseen ja ammattitaitoon, käräjäoikeuksien kokoonpanoihin, muutoksenhakumennettelyyn käräjäoikeudesta hovioikeuksiin, käräjäoikeuden oikeudenkäyntimenettelyihin ja tuomioistuinten hallintoon ja johtamiseen liittyviä kehittämisehdotuksia. Kun asianosaisille on varmistettu käräjäoikeudessa riittävän hyvät oikeusturvatakeet, pitkällä aikavälillä voidaan harkita sitä, voitaisiinko *muutoksenhakua* käräjäoikeuden tuomiosta tavalla tai toisella *rajoittaa* esimerkiksi näyttökysymyksissä.

Komitean mukaan hallinto-oikeudellisten valitusasioiden pitäisi jatkossa kuulua pääsääntön mukaan ensi asteessa hallinto-oikeuksien toimivaltaan ja lainkäyttöä harjoittavista muutoksenhakulautakunnista luovutaan.

Komitean käsityksen mukaan on suhtauduttava pidättyvästi myös siihen, että nykyisten erityistuomioistuinten toimivaltaa laajennettaisiin. Pitkän aikavälin suunnittelussa tulee selvittää *vakuutus*oikeuden ja siellä käsiteltävien asioiden integroimista toimialtaan yleisempiin tuomioistuinta. Vakuutus

Tuomioistuineläitoksen keskushallinto remonttiin

Tuomioistuinten keskushallinto on nykyisin oikeusministeriössä. Se antaa mahdollisuuden siirtää määrärahoja ministeriön sisällä: esimerkiksi vankiluvun kasvu saattaa johtaa tuomarin virkojen täyttämättä jättämiseen. Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa on ministeriöstä irrallinen tuomioistuineläitinhallinto. Tanskassa esimerkiksi tuomioistuineläitinvirastolla on mahdollisuus neu-

votella tuomioistuinlaitoksen budjetista suoraan valtiopäivien kanssa, vaikka käytännössä tätä mahdollisuutta ei ole koskaan käytetty.

Komitean niukka enemmistö katsoo, että tuomioistuinlaitoksen keskushallintoa tulisi uudistaa ja kehittää oikeusministeriöstä erillisen *keskushallintoyksikkömallin* pohjalta. Sen mukaan oikeusministeriöstä erillinen keskushallintoyksikkö mahdollistaisi tuomioistuinlaitoksen kehittämistyön voimistamisen ja takaisi tuomioistuimille tehokkaan keskushallinnollisen tuen kehittämistyössä. Tuomioistuinlaitoksen kehittämisessä ja tuomioistuinlaitosta koskevassa päätöksenteossa tuomioistuinten henkilöstö olisi hyvin edustettuna, mikä osaltaan turvaisi henkilöstön sitoutumisen kehittämiseen. Komitean mukaan malli olisi myös organisatoriselta ja hallinnolliselta rakenteeltaan selkeä, mikä mahdollistaisi tehokkaan ja joustavan hallintotehtävien hoitamisen. On esitetty, että oikeusministeriöstä erillinen tuomioistuinten keskushallinto korostaisi tuomioistuinten riippumattomuutta yhteiskunnassa ja muutoinkin selkiyttäisi tuomioistuinten asemaa yhteiskunnassa. Tätä on pidetty myönteisenä tuomioistuinten julkikuvan ja tuomioistuiamia kohtaan tunnettavan luottamuksen kannalta.

Keskustelua ja johtopäätöksiä

Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietintö on sadan vuoden aikavälillä kolmas merkittävä tuomioistuinmietintö, jossa visioidaan laajasti tuomioistuinten tulevaisuutta. *Wreden* komitea jätti mietintönsä 1900-luvun alussa. Mietinnössä oli varsin pitkälle viety ja yksityiskohtainen suunnitelma tuomioistuinlaitoksen uudistamiseksi. Sen tarkoituksena oli modernisoida suomalainen oikeudenkäynti ja oikeudenkäyntilaitos.

Oikeuslaitostoimikunta puolestaan jätti mietintönsä vuonna 1971. Mietinnössä oli hyvin voimakas oikeussosiologinen näkökulma ja siinä korostettiin voimakkaasti oikeuden saatavuutta. Mietinnölle oli tyypillistä demokraattisuutta ja tasa-arvoa korostava ajattelu.

Tuomioistuiamia ja tuomioistuinprosesseja on uudistettu laajasti 1990-luvulla. Riitaprosessi uudistettiin 1993, hallintoprosessi 1996, rikos-

prosessi 1997 ja hovioikeusmenettely 1998. Myös syyttäjälaitos ja oikeusapujärjestelmä on uudistettu. Monilta osin etenkin yleisiä tuomioistuiamia koskevat uudistukset heijastavat ajatuksia, joita *Wreden* komiteassa ja oikeuslaitostoimikunnan – monin osin erisuuntaisissa – mietinnöissä on esitetty. Alioikeusuudistusta onkin joskus luonnehdittu siten, että uudistus oli sata vuotta vanha jo syntyessään.

”Ajattelullisesti keskeinen uusi juonne mietinnössä on koetun menettelyllisen oikeudenmukaisuuden korostaminen.”

Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietinnössä on paljon samoja elementtejä kuin aiemmissakin mietinnöissä. Yhtäältä korostetaan perinteiseen tapaan oikeussuojan saamista, toisaalta korostetaan demokraattiseen tyyliin oikeuden saatavuutta. Ajattelullisesti keskeinen uusi juonne mietinnössä on kuitenkin koetun menettelyllisen oikeudenmukaisuuden korostaminen. Monin osin komitea on visioinut tuomioistuinlaitoksen tulevaisuutta varsin yleisellä tasolla. Toisaalta komitea on esittänyt varsin radikaaleja käytännön uudistuksia kuten esittelijäjärjestelmän lakkauttamista. Mietintö synnyttäneekin laajan keskustelun tuomioistuinten ja niiden kehittämisestä sekä tuomioistuinten asemasta yhteiskunnassa.

* * *

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry järjestää keskustelutilaisuuden Tuomioistuinlaitoksen kehittämiskomitean mietinnön johdosta. Tilaisuus pidetään tiistaina 13.1.2004 Helsingissä Ravintola DTM:ssä (Iso Roobertinkatu 28) klo 18.30 alkaen. Valmistellun lyhyen puheenvuoron ovat luvanneet käyttää komitean puheenjohtaja *Markku Arponen*, asianajaja *Riitta Lepiniemi*, käräjätuomari *Kimmo Mikkola*, oikeuskansleri *Paavo Nikula*, viskaali *Tiina Nur-*

mimäki, dosentti *Heikki Pihlajamäki*, hallinto-oikeussihteeri *Pia Repo*, asianajaja *Antti Riihelä*, korkeimman oikeuden presidentti *Leif Sevón* ja tuomarivalintalautakunnan puheenjohtaja, oikeusneuvos *Erkki-Juhani Taipale*. Myös yleisöllä on tilaisuus osallistua keskusteluun. – Tilaisuus on avoin kaikille oikeuspolitiikasta kiinnostuneille!